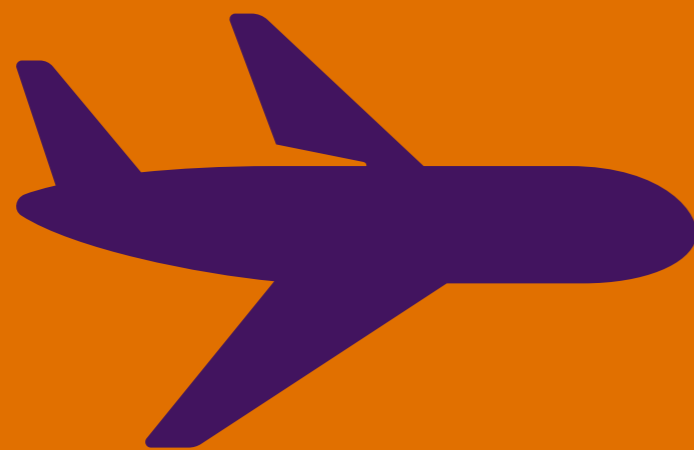

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Feitenreconstructie

Tijdlijn: Vliegverkeer en toerisme

Periode: januari 2020 tot en met juli 2020

Programmadirectie Nafase COVID-19

Leeswijzer

Deze feitenreconstructie van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) betreft de periode januari 2020 tot en met juli 2020 en is zowel gebaseerd op openbare bronnen (voornamelijk Kamerbrieven en OMT-adviezen) als interne documenten (voornamelijk overlegverslagen en interne e-mails). Daarnaast is input verwerkt van de beleidsdirectie(s) van VWS die betrokken was (waren) bij het thema van deze tijdlijn.

De feitenreconstructie start met een kort overzicht van de belangrijkste kantelmomenten. Kantelmomenten zijn cruciale momenten en/of belangrijke koerswijzigingen in de bestrijding van de coronapandemie. De kantelmomenten zijn in de feitenreconstructie die volgt in meer detail te vinden.

Voor informatie over andere onderwerpen tijdens de coronapandemie wordt verwezen naar de desbetreffende tijdlijnen.

Namen en functienamen van medewerkers van het ministerie van VWS worden in de feitenreconstructie vervangen door “ambtelijk VWS” en namen van medewerkers van andere organisaties zijn vervangen door “functionaris”.

Gebruikte hyperlinks in sommige bronvermeldingen zijn mogelijk na verloop van tijd niet meer toegankelijk.

De Bestuursraad VWS heeft de inhoud van deze tijdlijn vastgesteld op 9 juli 2021.

Instructie

Dit document is interactief. Dat betekent dat informatie - naar wens en op maat - uitgebreid kan worden.

- **Algemeen:** als de cursor (of het handje) verandert in een wijzende vinger dan is er sprake van een interactief element.
- **Oranje schuin en dikgedrukte** tekst gaat naar extra informatie binnen dit document
- **Blauwe onderstreepte** woorden linken naar internetpagina's buiten dit document.
- Klik op het icoon om naar het overzicht met de kantelmomenten te gaan.
- Met de blauwe en witte pijlen kunt u naar links en rechts navigeren.
- Na het volgen van een interne link naar de verklarende woordenlijst kunt u terug naar de lopende tekst door op het pijltje **Keer terug** naast het woord te klikken.
- Na het volgen van een interne link naar de eindnoten¹ of *bronnen* kunt u terug naar de lopende tekst door in het overzicht op het cijfer voor de eindnoot te klikken.

Kantelmomenten

Maart 2020

Op **11 maart** staat in het situatierapport van VWS dat de WHO de uitbraak van het coronavirus die dag een pandemie heeft genoemd. Dat betekent dat de WHO vaststelt dat er uitbraken zijn van COVID-19 op meerdere continenten. Het beleid van Nederland verandert hierdoor niet.

Op **13 maart** vindt een persconferentie plaats met minister-president Rutte. De minister-president geeft aan dat het kabinet het besluit heeft genomen alle passagiersvluchten uit hoog risicogebieden op de kortst mogelijk termijn te verbieden. Het gaat om vluchten uit de landen Italië, China (inclusief Hongkong), Zuid-Korea en Iran.

Op **14 maart** leggen de minister van IenW en minister Bruins van MZS een vliegbeperking op voor Europa naar de BES-eilanden, zodat de kans op introductie van COVID-19 op deze eilanden beperkt wordt

Op **18 maart** verschijnt op de website van de Rijksoverheid het bericht dat Nederland de grenzen sluit voor mensen van buiten Europa, zoals op 17 maart door de regeringsleiders van de EU is besloten.

Op **21 maart** verbieden de minister van IenW en minister De Jonge passagiersvluchten uit hoogrisicogebieden die luchthavens op Nederlands grondgebied als bestemming hebben. Ze voegen Spanje toe aan de op 13 maart reeds vastgestelde hoogrisicogebieden Italië, China (inclusief Hong Kong), Zuid-Korea en Iran. Op **23 maart** wordt tevens Oostenrijk toegevoegd aan deze lijst hoogrisicogebieden.

Op **26 maart** gelden de vliegverboden voor luchthavens op de BES-eilanden voor EU-landen, het VK, Noorwegen, Zwitserland, IJsland, Liechtenstein, China, Iran, Zuid-Korea, Canada, Colombia, de Dominicaanse Republiek en de VS.

[Ga naar hoofdstuk 3 >>](#)

April 2020

Op **16 april** geeft minister De Jonge de veiligheidsregio's een aanvullende aanwijzing met betrekking tot de COVID-19 maatregelen. De aanvullende maatregelen voor inkomend vliegverkeer bestaan uit de invoering van een verplichte gezondheidsverklaring voor reizigers afkomstig uit hoog-risicogebieden en voor de door de overheid georganiseerde repatriëringsvluchten. Daarnaast wordt reizigers uit hoog-risicogebieden dringend geadviseerd om 14 dagen in thuisquarantaine te gaan. De maatregelen gaan gelden vanaf 17 april om 18.00 uur.

Op **23 april** verzoekt minister De Jonge de minister van IenW de volgende zeven landen te schrappen uit de lijst van landen waarvoor een vliegverbod naar de BES-eilanden geldt: Noorwegen, Zwitserland, IJsland, Liechtenstein, Iran, China en Zuid-Korea. De minister verzoekt vervolgens Brazilië toe te voegen aan de lijst.

[Ga naar hoofdstuk 4 >>](#)

Mei 2020

Op **13 mei** vindt een afstemmingsoverleg plaats, waarbij minister De Jonge de NCTV vraagt om eigenaar te worden van het toerismedossier omdat er consistentie nodig is met betrekking tot reizen en maatregelen.

Op **14 mei** verzoekt minister De Jonge aan de minister van IenW om Colombia te schrappen uit de landen waarvoor het vliegverbod naar de BES-eilanden geldt en Mexico, Chili en Ecuador toe te voegen aan de lijst.

Op **15 mei** wordt door het kabinet aangekondigd dat Nederland de grenssluiting voor mensen van buiten Europa verlengt in ieder geval tot en met 15 juni.

[Ga naar hoofdstuk 5 >>](#)

Kantelmomenten (vervolg)

Juni 2020

Op **12 juni** verzoekt minister De Jonge aan de minister van IenW om de landen op het westelijk halfrond, met uitzondering van de delen van het Koninkrijk, toe te voegen aan het vliegverbod voor de BES-eilanden.

Ook op **12 juni** informeert minister De Jonge de voorzitters van de veiligheidsregio's over de aanpassing van de aanwijzing die hij op 16 april gaf. Vanaf 15 juni zijn het Verenigd Koninkrijk, Zweden en alle derde landen die voorkomen op de EASA-lijst aangemerkt als een hoog-risicogebied. Daarnaast is per 15 juni voor passagiers vanaf 13 jaar het dragen van een niet-medisch mondneuskapje verplicht in het vliegtuig bij alle inkomende en uitgaande vluchten zowel uit laag- als hoog-risicogebieden. Dit geldt voor alle Nederlandse luchtvaartmaatschappijen.

Op **15 juni** staat op de site van de Rijksoverheid dat Nederlanders weer op vakantie kunnen in zestien landen in de EU/Schengen zone. Het reisadvies van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor deze landen is afgeschaald van 'oranje' (alleen noodzakelijke reizen) naar 'geel' (toerisme mogelijk, maar er zijn risico's).

Op **19 juni** geeft minister De Jonge de voorzitters van de veiligheidsregio's een aanvullende aanwijzing voor de bestrijding van de uitbraak van COVID-19. Met deze aanwijzing is het per direct mogelijk om het dragen van een niet-medisch mondneuskapje voor passagiers vanaf 13 jaar te verplichten op de luchthaven, vallend onder de verantwoordelijkheid van de specifieke veiligheidsregio, tijdens de incheck, security- en grensprocessen en het boarden.

[Ga naar hoofdstuk 6 >>](#)

Vervolg juni 2020

Op **30 juni** wordt bekend dat Nederland per 1 juli 2020 het inreisverbod heeft opgeheven voor reizigers die bestendig verblijf hebben in de volgende landen: Algerije, Australië, Canada, Georgië, Japan, Montenegro, Marokko, Nieuw-Zeeland, Rwanda, Servië, Zuid-Korea, Thailand, Tunesië en Uruguay. Voor reizigers afkomstig uit China geldt dat het inreisverbod zal worden opgeheven zodra het land ook EU-burgers toelaat.

Ook op **30 juni** verzoekt minister De Jonge aan de minister van IenW om Nederland, Frankrijk, Duitsland, België en Luxemburg uit te zonderen van het verbod op luchtverkeer uit de landen van de EU naar de BES-eilanden.

Tevens op **30 juni** informeert minister De Jonge de voorzitters van de veiligheidsregio's middels een brief over aanvullende luchtvaartmaatregelen voor reizigers die van en naar Nederland vliegen, die gaan gelden vanaf 1 juli. Met de aanwijzing van 30 juni wijzigt de minister de reikwijdte van de toepassing van de gezondheidsverklaring, waardoor er een verplichte gezondheidsverklaring voor passagiers van 13 jaar en ouder van alle inkomende en uitgaande vluchten gaat gelden. Ook wijzigt de minister de situatie waarin reizigers dringend geadviseerd dienen te worden om 14 dagen in thuisquarantaine te gaan. Aan alle reizigers die uit een gebied komen dat niet op de veilige lijst van de Europese Commissie staat, dient dit dringende advies te worden gegeven. Verder blijft het dragen van een niet-medisch mondkapje in het vliegtuig verplicht voor alle passagiers vanaf 13 jaar. Dit geldt voor alle Nederlandse luchtvaartmaatschappijen. Het blijft voor de veiligheidsregio's mogelijk om het dragen van mondkapjes ook op de luchthaven tijdens de incheck, security- en grensprocessen en het boarden te verplichten.

[Ga naar hoofdstuk 6 >>](#)

Juli 2020

Op **28 juli** informeert minister De Jonge de Tweede Kamer dat mensen die uit een land of delen van landen komen waarvoor om gezondheidsredenen een oranje reisadvies van kracht is, bij terugkomst 14 dagen in thuisquarantaine gaan.

[Ga naar hoofdstuk 7 >>](#)

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020

2. Februari 2020

3. Maart 2020

4. April 2020

5. Mei 2020

6. Juni 2020

7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

1. Januari

06

Op 6 januari blijkt uit het eerste consignatierapport van het departementaal crisiscentrum van VWS (DCC VWS) dat er geen aanwijzingen zijn voor de transmissie van COVID-19 van mens tot mens en het RIVM van de Wereldgezondheidsorganisatie (Engels: *World Health Organization*, WHO) informatie heeft ontvangen dat bekende verwekkers van longontstekingen zoals influenza en het adenovirus niet zijn gevonden, en dat ook SARS en MERS zijn niet waarschijnlijk zijn. De WHO adviseert op dat moment dan ook om geen restricties op te leggen op het gebied van handel en/of reizen.¹

09

Op 9 januari wordt in een consignatierapport DCC VWS vermeld dat er een risicoanalyse van het Europees Centrum voor ziektepreventie en –bestrijding (Engels: *European Centre for Disease Prevention and Control*, ECDC) is verschenen waaruit wordt geconcludeerd dat het risico op besmetting met COVID-19 voor reizigers laag is, aangezien er geen aanwijzingen zijn voor overdracht van mens op mens. Ook zijn er geen gerelateerde ziektegevallen buiten de stad Wuhan. De kans op introductie van het COVID-19-virus in Europa is klein en de kans op verspreiding in Europa is zeer klein.²

18

Op 18 januari verschijnt een artikel in het Algemeen Dagblad waarin staat dat het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) de kans klein acht dat het virus in Nederland opduikt omdat er vanuit Wuhan geen directe vluchten naar Nederland zijn. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft het reisadvies naar de Chinese regio met Wuhan wel aangepast: “vermijd contact met zieke mensen, pluimvee- en vismarkten en -producten en was steeds goed uw handen”.³

21

Op 21 januari staat in een consignatierapport DCC VWS vermeld dat er geen directe vluchten vanuit Wuhan naar Nederland gaan. Daarnaast vinden er exit-screeningen (het screenen van passagiers op symptomen van COVID-19, vóór vertrek) plaats op de luchthaven van Wuhan.⁴

22

Op 22 januari informeert minister Bruins voor Medische Zorg en Sport (MZS) de Tweede Kamer over het coronavirus en geeft hij aan dat de WHO tot nu toe heeft aangegeven dat er geen aanvullende maatregelen voor reizigers naar China nodig zijn.⁵

23

Op 23 januari staat in het consignatierapport DCC VWS dat de WHO aangeeft dat het nu nog te vroeg is om een *Public Health Emergency of International Concern* (PHEIC) uit te roepen en wereldwijde handel- en reisrestricties op te leggen.⁶

27

Op 27 januari vindt een bijeenkomst van het Beleidsteam Crisisbeheersing (BTCb) plaats. Het Outbreak Management Team (OMT) van het RIVM heeft een zestal adviezen uitgebracht aan VWS, waarbij het advies met betrekking tot ‘Point of Entry’ is dat er wordt geadviseerd geen entry-screening (het screenen van passagiers bij aankomst) op de luchthavens uit te voeren. Wat betreft communicatie naar publiek en professionals wordt geadviseerd op de luchthavens berichten/adviezen te plaatsen voor passagiers op schermen, bijvoorbeeld op de schermen bij de bagage afhandeling.⁷

Ook op 27 januari informeert minister Bruins de Tweede Kamer over het coronavirus naar aanleiding van de adviezen van het OMT van 24 januari.⁸ Het OMT adviseert aan het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg (BAO) om geen entry-screening in te stellen op luchthavens, omdat dit in het verleden niet effectief is gebleken als middel om import van infectie tegen te gaan. Verder is het OMT van mening dat passagiers uit China die Nederland binnenkomen, geïnformeerd moeten worden over het virus. Daarom adviseert het OMT om op de relevante luchthavens informatie via informatieschermen boven de bagagebanden aan te bieden. Deze informatie zal overeenkomen met de informatie op de RIVM-website.⁹

28

Op 28 januari informeert minister Bruins de Tweede Kamer wederom en schrijft hij dat er een informatievoorziening op Schiphol komt, via schermen boven de bagagebanden. De minister meldt dat het BAO het OMT-advies onderschrijft om geen entry-screening op Schiphol uit te voeren.¹⁰

31

Op 31 januari blijkt uit de brief van minister Bruins aan de Tweede Kamer dat de WHO laat weten dat landen niet moeten overgaan tot disproportionele maatregelen, zoals het afsluiten van grensovergangen of transportverbindingen met landen waar besmettingen voorkomen. Hiertoe moet alleen worden overgegaan als daar een hele duidelijke reden voor is. Dergelijke maatregelen zijn volgens de WHO op dit moment niet effectief en eerder schadelijk.¹¹

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

2. Februari

05

Op 5 februari is er in de media veel aandacht voor de situatie op cruiseschepen. Op ten minste twee cruiseschepen hebben onderzoekers besmettingen met het coronavirus geconstateerd. In de haven van Yokohama in Japan bleken ten minste tien passagiers van het Amerikaanse cruiseschip 'Diamond Princess' besmet. Onder de 3700 passagiers bevinden zich ook drie Nederlanders. Volgens het ministerie van Buitenlandse zaken is niet bekend of de Nederlanders besmet zijn. In Hongkong zouden de autoriteiten dertien besmettingen hebben geconstateerd onder 3600 passagiers en bemanningsleden van het cruiseschip 'World Dream'.¹²

07

Op 7 februari om 14.00 uur vindt een BTCb plaats. Inmiddels is een derde cruiseschip in beeld (de MS Westerdam) waar zorgen over zijn. Het schip vaart onder Nederlandse vlag en is één dag in Hongkong geweest. Daar zijn mensen opgestapt, waarvan een aantal nu luchtwegklachten hebben. Echter zijn al deze personen niet in China geweest. Dit weekend vindt er een tweede repatriëring plaats. Dit is nog niet in de media gedeeld. Deze zal via Engeland gaan. Vanwege de storm is het nog niet precies duidelijk hoe ze vervoerd zullen worden naar Nederland.¹³

11

Op 11 februari stuurt minister Bruins een brief aan de Tweede Kamer waarin hij de Kamer op de hoogte houdt van nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot het coronavirus. Hierin geeft hij aan tegemoet te komen aan een motie van de Kamerleden Kuik en Van den Berg (Kamerstuk 25 295, nr. 90). In deze motie verzoeken zij de regering vliegmaatschappijen die nog op China vliegen, te wijzen op de informatie waarop KLM haar besluit heeft gebaseerd (KLM had na advies van onder andere de WHO, het ECDC en het RIVM besloten in ieder geval tot half maart niet meer op China te zullen vliegen). Om tegemoet te komen aan deze motie, stuurt de minister de *International Air Transport Association* (IATA) een brief. Daarnaast geeft de minister aan dat de Kamerleden Kuik en Van den Berg de regering verzoeken zo spoedig mogelijk in kaart te brengen welke wettelijke mogelijkheden er nodig zijn om per direct een vliegverbod op China af te kunnen dwingen, voor het geval dit onverhoopt binnenkort noodzakelijk zal zijn. De minister wil er in zijn brief aan de Tweede Kamer nogmaals op wijzen dat dit nu niet aan de orde is, daar de WHO expliciet waarschuwt tegen dergelijke disproportionele maatregelen.

Ook meldt de minister dat er een aantal Nederlanders zijn die zich aan boord bevinden van de drie cruiseschepen die te maken hebben met de gevolgen van het coronavirus. Het cruiseschip 'MS Westerdam', dat onder Nederlandse vlag vaart, mag vanwege angst voor de verspreiding van het virus in een aantal havens niet aanmeren. Omdat er geen besmettingen zijn geconstateerd op het schip, wordt naar een oplossing gezocht in een haven in de regio. Vanuit daar kunnen de opvarenden naar huis. De Nederlanders die zich bevonden op de 'World Dream', een cruiseschip in de haven van Hongkong, zijn inmiddels van boord. Het schip is uit quarantaine. Er zijn nog wel vijf Nederlanders aan boord van de 'Diamond Princess', het cruiseschip dat in de Japanse haven Yokohama ligt en waar inmiddels bij 135 mensen is vastgesteld dat zij besmet zijn met het coronavirus. De WHO kijkt, samen met Japan, hoe de situatie op dit cruiseschip behandeld moet worden. De betreffende lokale overheden zijn verantwoordelijk voor het nemen van de nodige maatregelen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken levert, indien daarom wordt verzocht, consulaire bijstand aan de Nederlanders.¹⁴

21

Op 21 februari informeert minister Bruins de Tweede Kamer wederom per brief over de ontwikkelingen met betrekking tot het coronavirus en de stand van zaken met betrekking tot de terugkeer van de Nederlanders op de cruiseschepen. Vier van de vijf Nederlandse passagiers van het cruiseschip 'Diamond Princess', dat in de haven van Japan ligt, hebben Japan verlaten en zijn via Dubai aangekomen in Nederland. De vijfde Nederlandse passagier zal met zijn Duitse partner onder Duitse verantwoordelijkheid met een door Italië georganiseerde vlucht meereizen. Die ochtend op 21 februari zijn 39 Nederlanders van het cruiseschip 'MS Westerdam' van Holland Amerika Lijn in Nederland aangekomen. Voor beide cruiseschepen geldt dat de GGD contact met de Nederlandse passagiers opneemt of heeft opgenomen om de persoonlijke situatie door te spreken. Op basis daarvan wordt het vervolgbeleid bepaald. De personen worden sowieso gedurende 14 dagen gemonitord op eventuele ziekteverschijnselen.¹⁵

25

Op 25 februari stuurt minister Bruins de Tweede Kamer opnieuw een brief over de ontwikkelingen met betrekking tot het coronavirus en geeft hij aan dat de publieksinformatie zoals de informatieborden op Schiphol zullen worden aangepast aan de nieuwe casusdefinitie (een persoon met koorts en hoesten of kortademigheid, die de afgelopen twee weken in landen of regio's met wijdverspreide transmissie is geweest, of de afgelopen twee weken contact heeft gehad met een patiënt met het nieuwe coronavirus wordt gevraagd de huisarts te bellen).¹⁶

27

Op 27 februari wordt de eerste besmetting met het coronavirus in Nederland vastgesteld. Die avond maakt minister Bruins live bij NOS het eerste geval bekend: een man uit Loon op Zand die momenteel in een ziekenhuis in Tilburg verblijft.¹⁷

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020

2. Februari 2020

3. Maart 2020

4. April 2020

5. Mei 2020

6. Juni 2020

7. Juli 2020

Bronnen

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020

2. Februari 2020

3. Maart 2020

4. April 2020

5. Mei 2020

6. Juni 2020

7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

3. Maart

01

Op 1 maart twittert minister Bruins dat er wordt geadviseerd aan mensen die terugkomen uit een risicogebied in het buitenland, om nu ook met milde luchtwegklachten thuis te blijven om een eventuele infectie niet verder te verspreiden. De risicogebieden waar het coronavirus heerst zijn als volgt: China, Zuid-Korea, Iran, Singapore en Noord-Italië.¹⁸

05

Op 5 maart vindt in de Tweede Kamer het debat plaats over de ontwikkelingen rondom de verspreiding van het coronavirus. Tijdens dit debat prijst Kamerlid Van der Staaij (SGP) de stap-voor-stapbenadering van de minister, maar geeft aan dat hij denkt dat de minister soms wat proactiever mag zijn, bijvoorbeeld met evenementen en reisadviezen.¹⁹

11

Op 11 maart staat in het situatierapport van VWS dat de WHO de uitbraak van het coronavirus die dag een pandemie heeft genoemd. Dat betekent dat de WHO vaststelt dat er uitbraken zijn van COVID-19 op meerdere continenten. Het beleid van Nederland verandert hierdoor niet. Over Caribisch Nederland wordt vermeld dat een cruiseschip van de *Fred Olsen Line*, de 'MS Breamer', op 10 maart is aangemeerd in Willemstad met als doel via de lokale GGD passagiers aan boord te laten voor COVID-19 testen. De nacht van 10 op 11 maart kwam de uitslag dat vijf van de zeven monsters positief waren, één inconclusief en één negatief. De klinische toestand van de betrokken patiënten is stabiel en er is bij geen van hen een indicatie voor klinische behandeling. Het schip vaart in de buurt van Bonaire en er is toestemming gevraagd om op Aruba aan te meren met het oog op repatriëring van passagiers.²⁰

12

Op 12 maart informeert minister Bruins de Tweede Kamer over de laatste ontwikkelingen rondom de aanpak van het coronavirus in Nederland. De minister schrijft dat vanuit de Europese Unie (EU) coördinatie en hulpverlening plaats vindt. De Commissie biedt ondersteuning aan lidstaten op verschillende gebieden, zoals co financiering via het EU Civiele Beschermingsmechanisme voor de repatriëring van EU-burgers uit Wuhan.²¹

Ook op 12 maart zijn minister-president Rutte, minister Bruins en minister Grapperhaus in de Tweede Kamer voor het debat over de kabinetsaanpak. Kamerlid Baudet (FvD) betoogt dat ingrijpende maatregelen, zoals grenscontroles, nodig zijn om de virusuitbraak onder controle te krijgen. We moeten niet in het rijtje met landen komen die te laat en te laks op de uitbraak hebben gereageerd, zegt Kamerlid Hijink (SP). Minister-president Rutte geeft aan dat we maatregelen nemen die proportioneel zijn, op basis van de mate waarin het virus zich heeft verspreid. Er wordt volgens hem ook gekeken naar het schrappen van vluchten uit risicogebieden. Maar er wordt nog onderzocht of met die vluchten geen belangrijke goederen worden vervoerd.²²

13

Op 13 maart vindt een persconferentie plaats met minister-president Rutte. De minister-president geeft aan dat het kabinet het besluit heeft genomen alle passagiersvluchten uit hoog risicogebieden op de kortst mogelijk termijn te verbieden. Het gaat om vluchten uit de landen Italië, China (inclusief Hongkong), Zuid-Korea en Iran. Vluchten uit deze vier landen mogen na 18.00 uur vanavond niet meer vertrekken naar Nederland. Omdat binnen de EU een dergelijke maatregel maximaal 14 dagen mag gelden, geldt dit besluit in eerste instantie tot 27 maart, maar er is de mogelijkheid om dat dan te verlengen.²³ Het besluit tot het verbieden van passagiersvluchten uit hoog risicogebieden is genomen naar aanleiding van advies van het OMT van 12 maart 2020, waarin het OMT adviseert de mogelijkheden te onderzoeken om vluchten uit gebieden waar een uitbraak van COVID-19 plaatsvindt te schrappen, om zo import van patiënten te voorkomen.²⁴

Ook op 13 maart wordt een brief verstuurd aan de regeringen van Aruba, Curaçao en St. Maarten en de Rijksvertegenwoordiger, de regeringscommissaris van St. Eustatius en de gezaghebbers van Bonaire en Saba. Deze brief wordt verstuurd door de heer Van Dissel, namens het RIVM. Hierin wordt geadviseerd om niet-essentiële reizen van en naar de eilanden vanuit Nederland te beperken.²⁵

14

Op 14 maart publiceert het ministerie van IenW een regeling met het besluit tot het beperken van de uitoefening van de burgerlijke luchtvaart in het luchtruim boven het territorium van de BES-eilanden. Dit besluit is genomen in overeenstemming met minister Bruins. Dit besluit legt vliegbeperkingen op voor de BES-eilanden, zodat de kans op introductie van COVID-19 op deze eilanden beperkt wordt. Het gaat om beperkingen op passagiersvluchten vanuit Europa, vrachtluchten worden niet beperkt. Uitgezonderd van de vliegbeperkingen zijn vluchten waarbij medisch personeel en/of patiënten worden vervoerd wanneer dit in het belang is van de volksgezondheid op de eilanden. Ook uitgezonderd is repatriëring zo lang dat nog mogelijk is. Vluchten die reeds zijn aangevangen vanaf de BES-eilanden kunnen nog wel doorgang vinden.²⁶

17

Op 17 maart zijn de regeringsleiders van de EU akkoord gegaan met een inreisverbod voor personen die van buiten de EU naar een van de lidstaten willen komen. Het inreisverbod geldt in beginsel voor dertig dagen en is bedoeld om de verspreiding van het coronavirus in te dammen. Het verbod moet ook gelden voor reizigers naar Noorwegen, IJsland, Zwitserland en Liechtenstein. Zij zijn geen lid van de EU, maar behoren wel tot de Schengenzone, het gebied waarbinnen paspoortvrij-reizen is toegestaan. EU-burgers en hun familie die terugreizen naar een lidstaat, familieleden, diplomaten, grenswerkers, vrachtwagenchauffeurs en medisch personeel zijn uitgezonderd van het inreisverbod.²⁷

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020
2. Februari 2020
3. **Maart 2020**
4. April 2020
5. Mei 2020
6. Juni 2020
7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

Maart

18

Op 18 maart debatteert de Tweede Kamer met minister-president Rutte en de ministers Bruins, Hoekstra (Financiën), Koolmees (Sociale Zaken) en Wiebes (Economische Zaken) over de aanpak van de uitbraak van het coronavirus. Kamerlid Baudet (FvD) pleit voor een lockdown om het virus maximaal te isoleren. Hij wil de landsgrenzen sluiten, want anders is het “dweilen met de kraan open”. Kamerlid Klaver (GroenLinks) geeft aan dat hij verontrustende berichten uit het grensgebied ontvangt. Er komen bijvoorbeeld nog steeds mensen vanuit Duitsland om hier te winkelen. Hij maakt zich zorgen over de grenzen als het gaat om het draagvlak van de maatregelen en de rust in Nederland. Minister-president Rutte zegt hierover dat het ingewikkeld is, doordat veel mensen over de grens werken. Hij geeft twee onwenselijke zaken aan: “Je wilt niet dat de grenswerkers worden belemmerd, want daar zit ook heel veel zorgpersoneel bij. Je wilt ook niet dat het goederenvervoer wordt belemmerd, omdat dat ook belangrijk is voor het laten draaien van de gemeenschappelijke ruimte.”²⁸

Op 18 maart verschijnt op de website van de Rijksoverheid het bericht dat Nederland de grenzen sluit voor mensen van buiten Europa, zoals op 17 maart door de regeringsleiders van de EU is besloten. Het gaat om een inperking voor alle niet noodzakelijke reizen van personen vanuit derde landen (dit zijn landen die geen lid zijn van de EU) naar Europa (alle EU-lidstaten, alle leden van Schengen en het Verenigd Koninkrijk (VK)) met als doel de verspreiding van het COVID-19 virus tegen te gaan. Dit betekent dat personen die niet onder een uitzonderingspositie vallen Nederland niet binnenkomen (uitzonderingsposities zijn bijvoorbeeld: EU burgers (met inbegrip van onderdanen van het VK) en hun familieleden, maar ook andere personen die een vitale functie of behoefte hebben, zoals zorgpersoneel en personen die zwaarwegende redenen hebben om hun familie te bezoeken).²⁹

20

Op 20 maart geeft minister-president Rutte een persconferentie en zegt hij over de landsgrenzen het volgende:

“Het is belangrijk dat we erin slagen zo lang mogelijk en als het kan helemaal die grens open te houden met Duitsland en België, omdat over die grens goederen gaan. En die goederen heb je ook weer nodig, bijvoorbeeld voor medicijnen en voor andere medische zaken. Maar ook omdat er heel veel grenswerkers zijn die vanuit Duitsland en Nederland werken. Vanuit België en Nederland of omgekeerd. (...) Daarom moeten de grenzen open blijven. Maar ik doe hier echt een oproep op iedereen: niet voor dagtripjes en uitjes de grens over gaan jongens. Het is geen business as usual, echt niet.”³⁰

21

Op 21 maart publiceert het ministerie van IenW een regeling met het besluit tot wijziging van de *Regeling tijdelijk verbod burgerluchtverkeer luchtruim Nederland in verband met het virus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt*. Dit besluit tot wijziging is genomen in overeenstemming met minister De Jonge. Dit besluit wijzigt de eerdere regeling geldend vanaf 13 maart van de minister van IenW, die het burgerluchtverkeer uit Italië, China, Iran en Zuid-Korea verbiedt. De wijziging voegt Spanje aan dit lijstje toe. Alsmede uitzonderingsbepalingen (onder andere doorgang voor medisch personeel en repatriëring) zoals die ook gelden voor de BES-eilanden op alle vliegverboden van toepassing te laten zijn.³¹ Op 23 maart wijzigt de minister van IenW de wet opnieuw in overeenstemming met minister De Jonge en wordt Oostenrijk aan het lijstje toegevoegd.³²

27

Op 27 maart verlengen minister De Jonge en minister Van Nieuwenhuizen de geldende vliegverboden met twee weken en trekken voor alle vliegverboden de einddatum gelijk naar 10 april. Voor luchthavens op Nederlands grondgebied als bestemming gelden de vliegverboden op dat moment voor China (inclusief Hong Kong), Zuid-Korea, Italië, Iran, Spanje en Oostenrijk. Voor luchthavens op de BES-eilanden gelden de vliegverboden voor EU-landen, het VK, Noorwegen, Zwitserland, IJsland, Liechtenstein, China, Iran, Zuid-Korea, Canada, Colombia, de Dominicaanse Republiek en de Verenigde Staten (VS).³³

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020
2. Februari 2020
3. Maart 2020
- 4. April 2020**
5. Mei 2020
6. Juni 2020
7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

4. April

01

Op 1 april debatteren minister-president Rutte en minister De Jonge met de Tweede Kamer over de stand van zaken en de maatregelen rond het coronavirus. Er landen nog steeds vliegtuigen vanuit brandhaarden zoals New York. Minister De Jonge erkent dat het een raar beeld is als mensen op elkaar gepakt in een vliegtuig naar Nederland komen en niet worden gecontroleerd. Hij geeft aan dat hier morgen over gesproken en besloten zal worden.³⁴ In het situatierapport van VWS van 1 april wordt dit debat aangehaald. In het rapport staat vermeld dat er druk was van verschillende politieke partijen om nogmaals te kijken naar vliegtuigen uit gebieden met veel corona-infecties, zoals New York, en dat de minister heeft toegezegd de Kamer hier nader over te informeren via een Kamerbrief.³⁵

02

Op 2 april wordt in een bijeenkomst van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb) besloten om extra maatregelen te nemen voor passagiers aan boord van vluchten vanuit de VS die Nederland betreden, waaronder het dringende verzoek om na aankomst 14 dagen thuisquarantaine in acht te nemen. Deze dringende oproep tot thuisquarantaine geldt ook voor repatriëringsvluchten uit besmettingsgebieden (China, Zuid-Korea, Italië, Iran, Spanje en Oostenrijk) naar Nederland.³⁶

03

Op 3 april informeert minister De Jonge, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid (JenV), de Tweede Kamer over besluitvorming met betrekking tot het beperken van toerisme rond Pasen en de meivakantie en over maatregelen op vluchten vanuit New York. De minister schrijft dat ten aanzien van het Paasweekend en meivakantie het devies is: blijf zo veel mogelijk binnen. Haal af en toe een frisse neus, maar: ga niet reizen. Doel van dit laatste is om ook het aantal reisbewegingen in en door het land tot een minimum te beperken. Deze oproep doet het kabinet niet alleen aan alle Nederlanders, maar ook aan buitenlandse toeristen die mogelijk naar Nederland willen reizen. Daarbij neemt het kabinet nu stappen om, naast de al bestaande maatregelen, buitenlands toerisme tegen te gaan tijdens het Paasweekend en de meivakantie. Uitgangspunt bij die maatregelen is dat de grenzen tussen de landen niet gesloten worden. Het is volgens de minister van essentieel belang dat het zeer omvangrijke goederenverkeer tussen Nederland en Duitsland ongehinderd door kan gaan. Ook moeten zowel bij de grens met België als bij de grens met Duitsland grenswerkers in vitale beroepen, zoals zorg of andere hulpverlening, zich zonder problemen tussen de landen kunnen blijven verplaatsen.

De minister geeft aan dat er tussen Nederland, België en Duitsland goed wordt samengewerkt teneinde ervoor te zorgen dat het toeristenverkeer tot vrijwel nul wordt teruggebracht. Zo zullen Duitsland en Nederland zowel op regionaal niveau alsook op landelijk niveau samenwerken aan oproepen aan het publiek, via campagnes en (social)media, om thuis te blijven en niet te gaan reizen. Daarnaast zal ook de toestroom van toeristen, op plaatsen waar tot nu toe veel toeristen heen gingen, worden ontmoedigd door allerlei maatregelen vanuit de betreffende veiligheidsregio's. Zo zullen de sanitaire voorzieningen in de vorm van gemeenschappelijke toilet-, was- en douchevoorzieningen bij recreatieparken, vakantieparken, kampeerterreinen en kleinschalige kampeerveldjes als ook bij parken, natuurgebieden en stranden worden afgesloten. Daarnaast kunnen in veiligheidsregio's met veel toeristische instroom, vakantieparken worden afgesloten, behalve waar het gaat om vormen van permanente bewoning of verhuur. Verder kan door het sluiten van locaties, pleziervaartverkeer worden geminimaliseerd waar nodig.

Tot slot kunnen openbare recreatievoorzieningen als natuurgebieden en bossen in de betreffende veiligheidsregio's onderwerp zijn van vergaande toegangsbeperkingen voor toeristen. Indien hier nog onvoldoende resultaat uit voortkomt, zal de Koninklijke Marechaussee toeristen uit België en Duitsland direct na de grens ontmoedigen, door hen aan te spreken en af te raden de reis naar Nederland te vervolgen. Dit laatste gebeurt zo veel mogelijk in samenwerking met de Belgische en Duitse autoriteiten.

De minister schrijft verder dat er sinds donderdag 19 maart een inperking is voor alle niet noodzakelijke reizen van personen vanuit derde landen naar Europa (alle EU-lidstaten, alle leden van Schengen en het VK) met als doel de verspreiding van het COVID-19 virus tegen te gaan. Dit geldt ook voor passagiers uit de VS. Als gevolg van deze beperkende maatregel is het luchtverkeer al sterk gereduceerd. Alleen passagiers die onder de uitzonderingsgrond (repatriëring) vallen kunnen Nederland nog binnenkomen. De resterende passagiersvluchten tussen New York en Schiphol worden uitgevoerd door KLM. In de media verschijnen berichten over bezorgdheid bij passagiers, het cabinepersoneel en omwonenden van luchthaven Schiphol. Op dit moment is er volgens de minister geen medisch advies van het RIVM om een vluchtverbod op vluchten vanuit de VS te rechtvaardigen. Wel geeft het RIVM aan dat er gedragsregels aangehouden kunnen worden, om het gevaar van besmetting met het coronavirus te beperken. Het kabinet neemt nu daarom extra maatregelen.

Daarnaast geeft de minister aan in gesprek te zijn met KLM en in gesprek te gaan met andere luchtvaartmaatschappijen die vluchten verzorgen vanuit hoog-risicogebieden om vanaf de week van 13 april controles op de gezondheid van passagiers in te voeren bij het vertrek van vluchten die Nederland als eindbestemming hebben. Tot slot kondigt minister De Jonge aan dat op 10 april de vigerende vliegverboden voor China, Zuid-Korea, Italië, Iran, Spanje en Oostenrijk aflopen. Voor deze datum zal het kabinet het pakket aan vliegverboden en aanvullende maatregelen opnieuw beschouwen.³⁷

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020
2. Februari 2020
3. Maart 2020
- 4. April 2020**
5. Mei 2020
6. Juni 2020
7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

April

07

Op 7 april om 19.00 uur geven minister-president Rutte en minister De Jonge een toelichting na afloop van het crisisberaad van het kabinet. Er zijn geen grote nieuwe besluiten genomen, omdat de maatregelen nu eerst hun werk moeten doen. Het adagium blijft: geen onnodige reizen, ook geen onnodig grensverkeer.³⁸

16

Op 16 april geeft minister De Jonge de veiligheidsregio's een aanvullende aanwijzing met betrekking tot de COVID-19 maatregelen. De aanvullende maatregelen betreffen inkomende passagiers uit hoog-risicogebieden en de door de overheid georganiseerde repatriëringsvluchten en gaan gelden vanaf 17 april om 18.00 uur. De aanvullende maatregelen voor inkomend vliegverkeer bestaan uit de invoering van een verplichte gezondheidsverklaring voor reizigers afkomstig uit hoog-risicogebieden en voor de door de overheid georganiseerde repatriëringsvluchten. Reizigers vullen een gezondheidsverklaring volledig in vóór het boarden. Als reizigers dat niet doen of klachten hebben die passen bij COVID-19 zal hen door de luchtvaartmaatschappijen de toegang tot de vlucht worden ontzegd. Daarnaast wordt reizigers uit hoog-risicogebieden dringend geadviseerd om 14 dagen in thuisquarantaine te gaan. Hierover dienen luchtvaartmaatschappijen voorlichting te geven. Voor de definitie van hoog-risicogebieden zal worden aangesloten op de lijst van gebieden die het Europees Agentschap voor de veiligheid van de luchtvaart (Engels: *European Union Aviation Safety Agency*, EASA) bijhoudt.³⁹

20

Op 20 april staat in het situatierapport van VWS dat de vliegverboden inmiddels zijn verlopen en dat de voorzitters van de veiligheidsregio's vanuit VWS een aanwijzing hebben ontvangen om dit om te zetten in andere maatregelen (zie hierboven onder 16 april).⁴⁰

23

Op 23 april publiceert het ministerie van IenW een regeling met het besluit tot wijziging van de *Regeling tijdelijk verbod burgerlijke luchtvaart luchtruim Bonaire, Sint Eustatius en Saba in verband met het virus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt*. Dit besluit tot wijziging is genomen in overeenstemming met minister De Jonge. Dit besluit verlengt het vliegverbod naar de BES-eilanden. Dit verbod liep af op 28 april 18.00 uur; hetgeen 15 mei 18.00 uur wordt. Zeven landen worden geschrapt uit het overzicht: Noorwegen, Zwitserland, IJsland, Liechtenstein, Iran, China en Zuid-Korea. Brazilië wordt toevoegt aan de lijst.⁴¹

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020
2. Februari 2020
3. Maart 2020
4. April 2020
- 5. Mei 2020**
6. Juni 2020
7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

5. Mei

13

Op 13 mei van 10.45 – 11.45 uur vindt een afstemmingsoverleg plaats, waarbij besproken wordt dat er onduidelijkheid bestaat over wie eigenaar van het toerismedossier is. IenW gaat over vliegverboden, BZ geeft reisadviezen en uiteindelijk komt dit dossier steeds terug. Vandaag moet over eigenaarschap besloten worden omdat er consistentie nodig is met betrekking tot reizen en maatregelen. Met betrekking tot reisadviezen is de lijn vooral dat Nederland geen magneet wil zijn en het ook niet gewenst is dat Nederlanders naar besmette gebieden afreizen. Minister De Jonge vraagt de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid (NCTV) om eigenaar te worden van het toerismedossier. Het directoraat-generaal Volksgezondheid (DGV) vraagt de directie Internationale Zaken (dIZ) om een overzicht van wat er in de vandaag gepubliceerde EU richtlijnen over toerisme staat.⁴²

14

Op 14 mei wijzigen de ministers van IenW en van VWS het vliegverbod voor de BES-eilanden, welke afloopt op 15 mei 18.00 uur, door deze te verlengen tot 15 juni 18.00 uur. Colombia wordt geschrapt uit de landen waarvoor het vliegverbod geldt en Mexico, Chili en Ecuador worden toevoegt aan de lijst.⁴³

15

Op 15 mei wordt door het kabinet aangekondigd dat Nederland de grenssluiting voor mensen van buiten Europa verlengt tot en met in ieder geval 15 juni. Het gaat hierbij om de inperking voor alle niet noodzakelijke reizen van personen vanuit derde landen naar Europa (alle EU-lidstaten, alle leden van Schengen en het VK) met als doel de verspreiding van het COVID-19 virus tegen te gaan. Dit betekent dat personen die niet onder een uitzonderingspositie vallen, Nederland niet binnenkomen.⁴⁴

27

Op 27 mei geven minister-president Rutte en minister De Jonge een toelichting na afloop van het crisisberaad van het kabinet. Voor de vakanties stelt minister-president Rutte dat alle Europese landen worstelen met de vraag hoe daarmee om te gaan. Hij spreekt de hoop uit hier volgende week meer over te kunnen vertellen. Uitgangspunten zijn in ieder geval dat mensen die de vakantie uit kunnen stellen, omdat ze niet afhankelijk zijn van de vakantieperiode, gevraagd wordt om dat vooral te doen. Als mensen naar het buitenland op vakantie gaan, dan is het uitgangspunt dat dat alleen kan naar landen waar de risico's vergelijkbaar zijn met die in Nederland. Daarnaast moeten mensen zich houden aan lokale regels.⁴⁵

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020
2. Februari 2020
3. Maart 2020
4. April 2020
5. Mei 2020
- 6. Juni 2020**
7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

6. Juni

03

Op 3 juni van 10.45 – 11.45 uur vindt een afstemmingsoverleg plaats, waarbij besloten wordt dat voor personen die terugkeren van vakantie een stevige campagne moet komen. [Functionaris JenV] leidt dit project. VWS is verantwoordelijk voor ‘nudging aan de voorkant en *campaign* aan de achterkant’ bij terugkomst en ‘het geloofwaardig vormgeven en uitvoeren van thuisquarantaine’. Mogelijk moet een ‘vakantieclub’ intern worden opgezet om deze twee punten verder uit te werken en om verder na te denken over eventuele gedwongen quarantaine.⁴⁶

Ook op 3 juni, om 19.00 uur, geven minister-president Rutte en minister De Jonge een persconferentie. De minister-president geeft aan dat we deze zomer inderdaad op vakantie kunnen, maar niet zomaar overal en dat er hoe dan ook onzekerheden zijn. Als je niet gebonden bent aan de schoolvakanties, dan vraagt de minister-president te overwegen om buiten het hoogseizoen te gaan teneinde drukte te voorkomen. De minister-president vertelt dat ‘voor ons allemaal geldt dat we er rekening mee moeten houden dat de situatie in een vakantieland snel kan veranderen. Het wordt dus wel een andere zomervakantie dan anders. Het hoofdadvis is: denk goed na wat je doet en ga je toch op vakantie, ga dan wijs op reis. Dus bereid je goed voor, ken de regels in het land van bestemming en vooral: zorg dat je ook tijdens je vakantie steeds op de hoogte blijft, bijvoorbeeld via de reisapp van Buitenlandse Zaken.’ Vakantie in eigen land kan en mag. Voor de landen in het Caribisch deel van het Koninkrijk en Europa (de landen in de EU, het Schengengebied en het VK) staan tot 15 juni alle reisadviezen op oranje en geldt dus een negatief reisadvies. Vanaf 15 juni wil het kabinet zoveel mogelijk van deze landen weer op geel zetten. Dus: ‘reizen is verantwoord, maar let op’. Het belangrijkste criterium om van oranje naar geel te gaan, is of de gezondheidsrisico’s in een land vergelijkbaar zijn met die in ons land. Reizen buiten Europa wordt afgeraden.⁴⁷

Diezelfde avond op 3 juni stuurt minister De Jonge zijn brief naar de voorzitter van de Tweede Kamer over de actuele stand van zaken met betrekking tot de uitbraak van COVID-19. De brief vermeldt het volgende met betrekking tot toerisme:

Het kabinet spant zich in om ruimte te bieden voor vakantie deze zomer, ook al zijn er nog veel onzekerheden. Een vakantie binnen Nederland deze zomer is mogelijk. Niet alle gebruikelijke gelegenheden zijn open en veel geopende voorzieningen zijn beperkt in capaciteit en/of mogelijkheden. Het is van groot belang dat iedereen die in eigen land op vakantie gaat zich goed informeert over de mogelijkheden en beperkingen. In overleg met veiligheidsregio’s, gemeenten en vervoerders onderzoekt het kabinet welke aanvullende maatregelen getroffen moeten worden om drukte rond toeristische trekpleisters te voorkomen.

Ook vakanties naar een aantal andere landen worden weer mogelijk. Op dit moment staat het reisadvies van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor alle andere landen op minimaal oranje (dit betekent ‘alleen strikt noodzakelijke reizen’), vanwege de risico’s omtrent het coronavirus. Het kabinet streeft ernaar de reisadviezen voor zo veel mogelijk landen binnen de EU en het Schengengebied (naast een groot deel van de EU zijn dit Liechtenstein, Zwitserland, Noorwegen en IJsland) per 15 juni te wijzigen van oranje naar geel (dit betekent ‘let op: veiligheidsrisico’s’). De reisadviezen worden op 15 juni alleen gewijzigd indien de lokale epidemiologische situatie vergelijkbaar is met Nederland. Daarnaast moeten landen hun grenzen hebben geopend voor Nederlanders en moeten er geen quarantainemaatregelen gelden voor Nederlanders bij aankomst in het land. Ook voor Caribisch Nederland, Curaçao, Aruba en St. Maarten geldt dat het de inzet is van het kabinet om vakanties per 15 juni weer mogelijk te maken. Minister De Jonge benadrukt in zijn brief dat mensen zich goed moeten laten informeren en zich bewust moeten zijn van de risico’s: een nieuwe repatriëringsactie ligt vooralsnog niet voor de hand. Vakantie buiten de EU en Schengen is voorlopig nog niet mogelijk. Het reisadvies voor Nederlanders naar alle landen buiten de EU, Schengen en VK blijft voorlopig op oranje staan.

Wat betreft toeristen die naar Nederland komen, zegt minister De Jonge dat op dit moment een inreisverbod geldt voor niet-essentiële reizen van personen uit derde landen naar de EU, Schengen en het VK. Met het oog op de stapsgewijze opening, wil Nederland eerst binnen de EU, Schengen en het VK toerisme weer mogelijk maken. Nederland zet daarom ook in EU-verband in op een verlenging van het op dit moment geldende reisverbod voor niet-essentiële reizen van personen uit derde landen naar de EU, Schengen en VK. Er zijn geen toeristen welkom uit de EU en Schengen gebieden die vanwege een verhoogd risico op besmetting met corona een oranje reisadvies hebben.

Minister De Jonge meldt dat via een brief van de minister van Buitenlandse Zaken de Tweede Kamer ook op 3 juni een brief zal ontvangen met een reactie op de voorstellen van de Europese Commissie van 13 mei over toerisme en vervoer in de EU. De voorgestelde aanbevelingen en richtsnoeren zijn constructief en dragen bij aan een gecoördineerde aanpak om toerisme en transport in de EU te herstellen en mogelijk te maken. Het kabinet zet zich daarnaast in om bij de uitwerking van de aanbevelingen en richtsnoeren het Caribisch deel van het Koninkrijk te betrekken.⁴⁸

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020
2. Februari 2020
3. Maart 2020
4. April 2020
5. Mei 2020
- 6. Juni 2020**
7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

Juni 04

Op 4 juni spreken minister-president Rutte en minister De Jonge met de Tweede Kamer over de aanpak van de coronacrisis. Vanaf 15 juni mogen Nederlanders waarschijnlijk weer reizen naar veel Europese landen. Er zijn internationale richtlijnen opgesteld voor luchtvaartmaatschappijen, zegt minister De Jonge. Hij zal het RIVM vragen om mee te kijken hoe Nederlandse maatschappijen die vertalen in protocollen. Minister-president Rutte raadt het reizen naar landen buiten Europa voorlopig af.⁴⁹

12

Op 12 juni informeert minister De Jonge de voorzitters van de veiligheidsregio's over de aanpassing van de aanwijzing die hij op 16 april gaf. De minister geeft aan dat hij met deze aanwijzing de definitie van hoog-risicogebieden wijzigt. Vanaf 15 juni zijn het Verenigd Koninkrijk, Zweden en alle derde landen die voorkomen op de EASA-lijst aangemerkt als een hoog-risicogebied. Daarnaast is per 15 juni voor passagiers vanaf 13 jaar het dragen van een niet-medisch mondneuskapje verplicht in het vliegtuig bij alle inkomende en uitgaande vluchten zowel uit laag- als hoog-risicogebieden. Dit geldt voor alle Nederlandse luchtvaartmaatschappijen. De luchtvaartmaatschappij is verantwoordelijk voor de naleving van deze verplichting door passagiers. Voor het overige blijven de aanwijzingen van 16 april van toepassing voor vluchten uit hoog-risicogebieden. De gezondheidsverklaring door passagiers moet derhalve nog steeds worden ingevuld en ook het dringende advies van 14 dagen thuisquarantaine blijft bestaan. Dat geldt ook voor de maatregelen die luchtvaartmaatschappijen en luchthavens moeten nemen en de (steekproef) controle.⁵⁰

15

Op 15 juni wijzigt de minister van IenW in overeenstemming met minister De Jonge het vliegverbod naar de BES-eilanden dat afloopt op 15 juni 18.00 uur door deze te verlengen tot 1 juli 18.00 uur. De lijst met landen waarop het vliegverbod van toepassing is, is geactualiseerd op basis van het advies van het RIVM ten aanzien van de ontwikkeling van de landen van het Westelijk halfrond tot hoog-risico landen met betrekking tot de verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt. De wijziging van de lijst bestaat uit het toevoegen van alle landen van het westelijk halfrond, met uitzondering van de landen van het Koninkrijk, Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Het vliegverbod betreft de landen van Noord-, Midden-, Zuid-Amerika en de Cariben. Hierdoor zijn de landen Brazilië, de Verenigde Staten, Canada, de Dominicaanse Republiek, Mexico, Chili, Ecuador en Colombia niet meer apart in de lijst opgenomen.⁵¹

Ook op 15 juni wordt in het situatierapport van VWS vermeld dat de Nederlandse luchthavens en luchtvaartmaatschappijen aanvullende maatregelen nemen om de opschaling van het vliegverkeer in coronatijd in goede banen te leiden. Passagiers zijn alleen welkom op de luchthaven als ze geen klachten hebben en tevens een gezondheidsverklaring hebben ingevuld. Daarnaast moeten passagiers in de wachtrijen bij het inchecken en bij security checks een mondkapje dragen. Ook tijdens het boarden en de vlucht moeten passagiers een mondkapje op. In lijn met het RIVM-advies gaat het om niet-medische mondkapjes. Daarnaast hebben vliegtuigen van Nederlandse maatschappijen een speciale ventilatie die ervoor zorgt dat de lucht in de cabine continu ververst wordt. De gezondheidscheck vooraf, een mondkapje tijdens de vlucht en de speciale luchtverversing in het vliegtuig zorgen ervoor dat de risico's op verspreiding beperkt zijn. Mocht er toch een besmetting zijn aan boord dan is bron- en contactonderzoek mogelijk: de namen van de passagiers zijn tot op stoelniveau bekend. Dit alles maakt dat de luchtvaart volgens het kabinet op een verantwoorde manier kan opschalen. Ook kunnen vanaf vandaag Nederlanders op vakantie in zestien landen in de EU/Schengen zone.⁵²

Tevens op 15 juni staat op de website van de Rijksoverheid dat Nederlanders weer op vakantie kunnen in zestien landen in de EU/Schengen zone. Het reisadvies van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor deze landen is afgeschaald van 'oranje' naar 'geel'. Het gaat om de landen België, Bulgarije, Duitsland, Estland, Frankrijk, IJsland, Italië, Kroatië, Letland, Liechtenstein, Litouwen, Luxemburg, Polen, Portugal, Tsjechië en Zwitserland.⁵³ Tegelijkertijd zijn de reisrestricties voor mensen van buiten Europa verlengd tot 1 juli. Het gaat hierbij om de inperking voor alle niet noodzakelijke reizen van personen vanuit derde landen naar Europa (alle EU-lidstaten, alle leden van Schengen en het VK) met als doel de verspreiding van het COVID-19 virus tegen te gaan.⁵⁴

19

Op 19 juni geeft minister De Jonge de voorzitters van de veiligheidsregio's een aanvullende aanwijzing voor de bestrijding van de uitbraak van COVID-19. Met deze aanwijzing is het voor de veiligheidsregio's per direct mogelijk om het dragen van een niet-medisch mondneuskapje voor passagiers vanaf 13 jaar te verplichten op de luchthaven, vallend onder de verantwoordelijkheid van de specifieke veiligheidsregio, tijdens de incheck, security- en grensprocessen en het boarden. Het dragen van het niet-medisch mondkapje geldt als aanvullende mitigerende maatregel. Dit is bedoeld als extra maatregel, voor zover door niet adequaat op de 1,5 meter te beheersen omstandigheden drukte ontstaat tijdens, bij en op de locatie van het inchecken, de security- en grensprocessen en het boarden. Ten allen tijde zullen in die situaties de Nederlandse luchthavens erop toe dienen te zien dat het niet kunnen realiseren van de 1,5 meter regel op deze locaties tot een minimum wordt beperkt en zo snel mogelijk weer wordt verwezenlijkt. Zo lang dat niet het geval is er strikt wordt gehandhaafd op het dragen van niet-medische mondkapjes. De handhavingsverantwoordelijkheid en het toezien op naleving ligt primair bij de luchthavens zelf. Voor het overige blijven de aanwijzingen van 16 april en 12 juni van toepassing.⁵⁵

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020

2. Februari 2020

3. Maart 2020

4. April 2020

5. Mei 2020

6. Juni 2020

7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

Juni

24

Op 24 juni stuurt minister De Jonge een update over de stand van zaken over COVID-19 aan de Tweede Kamer. Onder de kop *'Toerisme/Schengen inreisverbod loopt af'* wordt vermeld:

Als de situatie in de landen binnen de Schengenzone/EU/VK dat toelaat, zal het kabinet het reisadvies wijzigen van oranje (alleen noodzakelijke reizen) naar geel (toerisme mogelijk, maar er zijn risico's). Voor 22 landen geldt nu een geel reisadvies. Voor een tiental landen geldt nog steeds een oranje reisadvies in afwachting van het moment waarop deze landen zelf de grens weer openen voor Nederlandse toeristen. Alleen voor het VK en Zweden blijft het reisadvies voorlopig op oranje staan, vanwege de gezondheidsrisico's die volgens het RIVM spelen in deze landen. Voor de toeristen vanuit de meeste landen binnen Schengenzone/EU/VK geldt dat zij weer welkom zijn in Nederland. De uitzondering hierop vormen toeristen uit Zweden en het VK. In navolging van het advies van de Europese Commissie heeft Nederland het inreisverbod voor niet-essentiële reizen van personen vanuit alle derde landen (landen die niet vallen binnen Schengenzone/EU/VK) in ieder geval verlengd tot 1 juli 2020.

Daarnaast wordt onder de kop *'Caribisch Nederland'* gemeld dat alleen Curaçao recent een aantal nieuwe besmettingen heeft gehad, allen repatrianten.⁵⁶

26

Op 26 juni is in het nieuws dat reisorganisatie Corendon ondanks het oranje reisadvies voor Turkije, toch vakanties in dat land aanbiedt. Premier Rutte noemt de stap 'onverstandig en onverantwoord', omdat bij een oranje reisadvies alleen noodzakelijke reizen worden geadviseerd. De reisorganisatie zegt geschrokken te zijn van de 'onverwacht felle reactie' van het kabinet op het besluit om weer vakanties naar Turkije te gaan aanbieden.⁵⁷

Later blijkt dat Corendon tot zeker 12 augustus niet naar Turkije vliegt. Per week bekijkt de touroperator of er weer vakanties naar Turkije kunnen worden georganiseerd. Dat zal niet zijn voordat het reisadvies is aangepast van 'oranje' naar 'geel'.⁵⁸

30

Op 30 juni wordt bekend dat Nederland per 1 juli 2020 het inreisverbod heeft opgeheven voor reizigers die bestendig verblijf hebben in de volgende landen: Algerije, Australië, Canada, Georgië, Japan, Montenegro, Marokko, Nieuw-Zeeland, Rwanda, Servië, Zuid-Korea, Thailand, Tunesië en Uruguay. Voor reizigers afkomstig uit China geldt dat het inreisverbod zal worden opgeheven zodra het land ook EU-burgers toelaat.⁵⁹

Ook op 30 juni informeert minister De Jonge de voorzitters van de veiligheidsregio's middels een brief over aanvullende luchtvaartmaatregelen voor reizigers die van en naar Nederland vliegen, die gaan gelden vanaf 1 juli. Doel hiervan is de instroom van passagiers die mogelijk COVID-19 bij zich dragen in Nederland zoveel mogelijk te beperken én mogelijke verspreiding van het virus te voorkomen. De maatregelen zijn van toepassing voor alle Nederlandse luchthavens. Eerder gegeven aanwijzingen zijn verwerkt in de nieuwe aanwijzing of zijn aangepast. De eerdere aanwijzingen van 16 april, 12 en 19 juni worden ingetrokken.

Met de aanwijzing van 30 juni wijzigt de minister de reikwijdte van de toepassing van de gezondheidsverklaring, waardoor er een verplichte gezondheidsverklaring voor passagiers van 13 jaar en ouder van alle inkomende en uitgaande vluchten gaat gelden. De minister verzoekt de veiligheidsregio's om de luchthavens opdracht te geven om een systeem of proces in te richten waarmee de luchthaven erop toeziet dat alle uitgaande passagiers op de betreffende luchthaven in het bezit zijn van een gezondheidsverklaring. Ook wijzigt de minister de situatie waarin reizigers dringend geadviseerd dienen te worden om 14 dagen in thuisquarantaine te gaan. Aan alle reizigers die uit een gebied komen dat niet op de veilige lijst van de Europese Commissie staat, dient dit dringende advies te worden gegeven. De luchtvaartmaatschappijen dienen daarover voorlichting te geven. Verder blijft het dragen van een niet-medisch mondkapje in het vliegtuig verplicht voor alle passagiers vanaf 13 jaar. Dit geldt voor alle Nederlandse luchtvaartmaatschappijen. Het blijft voor de veiligheidsregio's mogelijk om het dragen van mondkapjes ook op de luchthaven tijdens de incheck, security- en grensprocessen en het boarden te verplichten.⁶⁰

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020

2. Februari 2020

3. Maart 2020

4. April 2020

5. Mei 2020

6. Juni 2020

7. Juli 2020

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

7. Juli

01

Op 1 juli wijzigen de minister van IenW en VWS de *Regeling tijdelijk verbod burgerlijke luchtvaart luchtruim Bonaire, Sint Eustatius en Saba in verband met het virus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt*, die afloopt op 1 juli 18.00 uur door deze te verlengen tot 1 augustus 18.00 uur. Aan het verbod op luchtverkeer uit de landen van de EU worden de volgende landen uitgezonderd: Nederland, Frankrijk, Duitsland, België en Luxemburg.⁶¹

08

Nederland heeft per 8 juli het inreisverbod voor Servië en Montenegro weer ingesteld. Dit besluit is genomen op basis van een risico-inschatting met zo objectief mogelijke criteria over de gezondheidssituatie in die landen en de daar geldende maatregelen. De situatie in Servië en Montenegro is dusdanig verslechterd dat het kabinet heeft besloten om het inreisverbod weer te handhaven om de volksgezondheid in Nederland te beschermen.⁶²

22

Op 22 juli informeert minister De Jonge de Tweede Kamer per brief over de oplopende besmettingen en de aanpak van het kabinet. Op dit moment blijkt dat van alle meldingen die bij de GGD'en sinds 1 juli 2020 binnenkomen circa 7,3% een recente reisgeschiedenis rapporteren. Mensen met klachten passend bij COVID-19 worden nadrukkelijk geadviseerd niet te reizen.⁶³

24

Op 24 juli informeert minister De Jonge de Tweede Kamer per brief dat hij het OMT heeft gevraagd om advies uit te brengen over het belang van thuisquarantaine en de mogelijkheid van asymptomatisch testen (het testen van personen die geen klachten hebben die passen bij COVID-19, bijvoorbeeld hoesten of koorts) van reizigers uit risicogebieden, om zo de import van het virus te beperken.⁶⁴

27

Op 27 juli treedt de *Tijdelijke regeling langeafstandsgeliefden* in werking. Deze regeling ziet op Nederlanders en Unieburgers die hun geliefde voor kort verblijf naar Nederland willen laten overkomen uit een land met een inreisverbod. Dit mag voor maximaal 90 dagen binnen een periode van 180 dagen. Omdat, in lijn met de Europese afspraken over inreismaatregelen, sprake moet zijn van een duurzame relatie, zijn aan de regeling specifieke voorwaarden gesteld. Deze houden onder meer in dat sprake moet zijn van een relatie van minimaal drie maanden en men moet kunnen bewijzen dat men elkaar voorafgaand aan het inreisverbod, ingesteld vanwege COVID-19, gedurende een bepaalde periode fysiek gezien heeft.⁶⁵

28

Op 28 juli informeert minister De Jonge de Tweede Kamer per brief over de actuele stand van zaken met betrekking tot de uitbraak van COVID-19. Mensen die uit een land of delen van landen komen waarvoor om gezondheidsredenen een oranje reisadvies van kracht is, gaan bij terugkomst 14 dagen in thuisquarantaine. De thuisquarantaine is een belangrijk onderdeel van de collectieve aanpak en onze onderlinge afspraken over de bestrijding van dit virus, 'we doen dit voor elkaar'. Door 14 dagen thuis te blijven zorgen we ervoor dat de kwetsbare mensen in Nederland worden beschermd. Via meerdere communicatiemiddelen worden reizende Nederlanders en bedrijven dan ook opgeroepen om zich aan het thuisquarantaine advies te houden. De informatie voor reizigers en toeristen richt zich op dit moment op een drietal hoofddoelgroepen: Nederlanders die in Nederland op vakantie gaan, Nederlanders die naar het buitenland op vakantie gaan en buitenlanders die naar Nederland op vakantie gaan of inmiddels in Nederland verblijven. Jongerenreizen zijn binnen de reizigerscommunicatie een aandachtspunt. We zien dat deze groep zich niet altijd aan de afspraken houdt. Naast thuisquarantaine bij terugkomst uit een land met een vanwege gezondheidsredenen oranje reisadvies geldt dat, ongeacht het reisadvies, bij elke vlucht van en naar Nederland alle passagiers een gezondheidsverklaring moeten invullen die voorafgaand aan de vlucht en ook steekproefsgewijs bij aankomst in Nederland wordt gecontroleerd.⁶⁶

Ook op 28 juli laten minister-president Rutte en minister De Jonge via Facebook weten dat het coronavirus niet stil zit – of beter gezegd: dat mensen niet stil zitten – en dat het virus weer oplaait. Ook in het buitenland, waardoor het reisadvies voor bijvoorbeeld de provincie Antwerpen is aangescherpt naar code oranje.⁶⁷

29

Op 29 juli informeert de heer Van Dissel de Directeur-Generaal van de Volksgezondheid over het tweede gedeelte van het OMT-advies naar aanleiding van het 73^e OMT COVID-19, welke gaat over de maatregelen ten aanzien van reizigers uit risicogebieden. Het OMT adviseert de volgende maatregelen voor reizigers uit risicogebieden:

- Quarantaine gedurende 14 dagen bij binnenkomst, ter land, ter water of via het luchtruim, in Nederland.
- Registratie van deze reizigers en steekproefsgewijze controle.
- Er is nu geen indicatie voor standaard testen van asymptomatische reizigers bij binnenkomst. Voor testen tijdens de quarantaineperiode dient aangesloten te worden bij het beleid dat uitgewerkt wordt voor het testen van gezins- en overige nauwe contacten die in Nederland in monitoring zijn. Middels analyse van de huidig beschikbare gegevens wordt beoordeeld of de duur van de quarantaineperiode bekort kan worden.
- Steekproefsgewijze testsetting (sentinel-surveillance) voor risicovluchten op Schiphol overwegen.⁶⁸

Inhoud

Leeswijzer

Kantelmomenten

1. Januari 2020
2. Februari 2020
3. Maart 2020
4. April 2020
5. Mei 2020
6. Juni 2020
- 7. Juli 2020**

Bronnen

Jan

Feb

Mrt

Apr

Mei

Jun

Jul

Juli

31

Op 31 juli informeert minister Van Nieuwenhuizen van lenW de Tweede Kamer over de vliegverboden naar de BES-eilanden, welke op 1 augustus aflopen. Op aanwijzing van minister De Jonge is besloten om de geldende restricties voor luchtverkeer met passagiers te verlengen tot 1 september 2020. Vanwege de epidemiologische situatie is Luxemburg niet meer uitgezonderd van het verbod op luchtverkeer uit de landen van de Europese Unie. Nederland, Frankrijk, Duitsland en België zijn nog wel uitgezonderd van het verbod.⁶⁹

Ook op 31 juli informeert minister De Jonge de Tweede Kamer over de stappen die hij zal nemen naar aanleiding van het hierboven beschreven OMT-advies. Daarbij staat de bestrijding van COVID-19 voorop, maar zijn er ook dilemma's die afgewogen moeten worden, zoals die rond privacyaspecten of andere grondwettelijke waarborgen. Ten aanzien van het asymptomatisch testen neemt de minister drie stappen. De eerste stap is de resultaten van een onderzoek door het RIVM, waarin wordt bekeken of het mogelijk is ook asymptomatische nauwe contacten van besmette mensen te laten testen, komende week te bekijken en te wegen. Als deze veelbelovend zijn, wil de minister een tweede stap zetten: deze testen inzetten in een vrijwillige steekproefsgewijze testsetting, bijvoorbeeld op Schiphol of andere luchthavens. Vervolgens zal de minister, in fase drie, bekijken of wenselijk is dit grootschaliger in te voeren. Het is daarbij van belang te benadrukken dat, gezien grondwettelijke waarborgen, deelname aan deze testen vrijwillig is. Ten aanzien van het advies om enigerlei vorm van registratie te introduceren zal het kabinet onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om reizigers uit risicogebieden te registreren. Doel hiervan is om goed overzicht en een adequate informatievoorziening te borgen. Zo kunnen bijvoorbeeld reizigers die uit een oranje gebied komen steekproefsgewijs worden nagebeld om ze te informeren over de quarantaine. De minister noemt verder dat scholen en werkgevers te maken kunnen krijgen met respectievelijk ouders, leerlingen en werknemers die na de vakantie vanwege thuisquarantaine niet naar school of hun werk kunnen. Vanuit de rijksoverheid is er intensief contact met vertegenwoordigers van deze groepen om ervoor te zorgen dat het advies tot thuisquarantaine wordt nageleefd.

Ten slotte geeft de minister per vervoersmodaliteit aan welke communicatie naar de reiziger plaatsvindt. Voor reizigers die met de auto naar Nederland komen wordt het dringende advies van 14 dagen quarantaine op matrixborden aangegeven. Op alle treinstations in de provincie Antwerpen waar een trein van of naar Nederland stopt, worden reizigers via schermen geïnformeerd over de quarantainemaatregel in Nederland. Met de Duitse autoriteiten lopen gesprekken om dit ook op bepaalde Duitse stations te regelen. De vervoerders Thalys, Eurostar en NS wijzen reizigers via internet actief op het reisadvies en de daaraan eventueel gekoppelde quarantaine. Ook reizigers met de internationale bus, cruise en ferry worden hier door de verschillende maatschappijen actief van op de hoogte gesteld. Voor reizigers met het vliegtuig geldt thuisquarantaine bij terugkomst uit een gebied met een oranje of rood reisadvies vanwege de virusverspreiding. Daarnaast geldt dat alle inkomende en uitgaande passagiers een gezondheidsverklaring moeten invullen die voorafgaand aan de vlucht en ook steekproefsgewijs bij aankomst in Nederland door de luchtvaartmaatschappijen en GGD worden gecontroleerd. Bij aankomst in Nederland worden reizigers via diverse communicatiekanalen geïnformeerd over de thuisquarantaine. Passagiers afkomstig uit gebieden met een oranje of rood reisadvies worden hier op de luchthavens expliciet ook door de GGD op gewezen. Daarbij wijst de GGD ook op de testmogelijkheden in Nederland.⁷⁰

Eindnoten

Vanaf dit overzicht kunt u terug naar de lopende tekst door op het cijfer voor de eindnoot te klikken.

- 1 Consignatierapport DCC VWS. 6 januari 2020. Dossier 190720.
- 2 Consignatierapport DCC VWS. 9 januari 2020. Dossier 190720.
- 3 Marcia Nieuwenhuis en Hans van Zon (18 januari 2020). RIVM 'alert op' mysterieus Chinees virus: 'mogelijk 1700 besmettingen'. Algemeen Dagblad.
- 4 Consignatierapport DCC VWS. 21 januari 2020. Dossier 190720.
- 5 Minister voor Medische Zorg en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Uitbraak van een nieuw coronavirus in Wuhan. Den Haag, 22 januari 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z00955&did=2020D02070.
- 6 Consignatierapport DCC VWS. 23 januari 2020. Dossier 190720.
- 7 20200127 Verslag BTCb – Coronavirus.
- 8 Minister voor Medische Zorg en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Vervolgbrief nieuwe coronavirus. Den Haag, 27 januari 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/01/27/vervolgbrief-nieuw-coronavirus/vervolgbrief+nieuw+coronavirus.pdf>.
- 9 RIVM (2020). Brief aan de Directeur-Generaal van de Volksgezondheid. Betreft: Advies n.a.v. OMT 2019-nCoV (Wuhan). Bilthoven, 27 januari 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2020/01/27/advies-nav-omt-2019-ncov-wuhan>.
- 10 Minister voor Medische Zorg en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Nieuwe coronavirus Wuhan. Den Haag, 28 januari 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/01/28/kamerbrief-over-nieuwe-coronavirus-wuhan>.
- 11 Minister voor Medische Zorg en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Vervolgbrief nieuwe coronavirus. Den Haag, 31 januari 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/01/31/kamerbrief-over-coronavirus/kamerbrief-over-vervolgbrief-coronavirus.pdf>.
- 12 Heiko Jessayan (5 februari 2020). Aantal besmettingen met coronavirus stijgt naar 25.000. FD.nl.
- 13 20200207 Verslag BTCb – Coronavirus.
- 14 Minister voor Medische Zorg en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: nieuw coronavirus, vervolgbrief. Den Haag, 11 februari 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/02/11/kamerbrief-over-nieuw-coronavirus-vervolgbrief/kamerbrief-over-nieuw-coronavirus-vervolgbrief.pdf>.
- 15 Minister voor Medische Zorg en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Vervolgbrief nieuwe coronavirus. Den Haag, 21 februari 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/02/21/kamerbrief-over-vervolgbrief-nieuwe-coronavirus/kamerbrief-over-vervolgbrief-nieuwe-coronavirus.pdf>.
- 16 Minister voor Medische Zorg en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Vervolgbrief nieuwe coronavirus. Den Haag, 25 februari 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/02/25/vervolgbrief-nieuwe-coronavirus/vervolgbrief-nieuwe-coronavirus.pdf>.

- 17 VWS (2020, 28 februari). Omgevingsanalyse COVID-19; Analyseperiode 14.00 uur d.d. 27 februari – 12.00 uur d.d. 28 februari.
- 18 Twitterfeed Bruno Bruins. 1 maart 2020.
- 19 Tweedekamer.nl (2020). Verslag debat over de ontwikkelingen rondom het coronavirus. 5 maart 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2020A01285.
- 20 SITUATIERAPPORT DCC VWS | Nieuw Coronavirus. 11 maart 2020.
- 21 Minister voor Medische Zorg en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: COVID-19 Nieuwe maatregelen. Den Haag, 12 maart 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z05010&-did=2020D10395.
- 22 Tweedekamer.nl (2020). Verslag Debat over de bestrijding van het coronavirus. 12 maart 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2020A01153.
- 23 Rijksoverheid.nl (2020). Letterlijke tekst persconferentie na ministerraad 13 maart 2020. Den Haag, 13 maart 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/03/13/letterlijke-tekst-persconferentie-na-ministerraad-13-maart-2020>.
- 24 RIVM (2020). Brief aan de Directeur-Generaal van de Volksgezondheid. Betreft: Advies n.a.v. 59° OMT COVID-19. Bilthoven, 12 maart 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/brieven/2020/03/12/advies-outbreak-management-team-omt-over-covid-19/advies-nav-59e-omt-covid-19.pdf>.
- 25 RIVM (2020). Brief aan de regeringen van Aruba, Curaçao en St. Maarten en de Rijksvertegenwoordiger regeringscommissaris van St. Eustatius en de gezaghebbers van Bonaire en Saba. Betreft: Advies met betrekking tot het reizen van en naar Nederland. Bilthoven, 13 maart 2020.
- 26 Minister van IenW (2020, 14 maart). Regeling tijdelijk verbod burgerlijke luchtvaart luchtruim Bonaire, Sint Eustatius en Saba in verband met het virus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt (2020D10614) [regeling].
- 27 Redactie (17 maart 2020). 'Laatste nieuws coronavirus: EU sluit buitengrenzen, Rutte: ga niet met vakantie', FD.nl.
- 28 Tweedekamer.nl (2020). Verslag Debat over de actuele ontwikkelingen rondom het coronavirus. 18 maart 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2020A01285.
- 29 Rijksoverheid (2020). Nederland sluit de grenzen voor mensen van buiten Europa. Den Haag, 18 maart 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/03/18/nederland-sluit-de-grenzen-voor-mensen-van-buiten-europa>.
- 30 Rijksoverheid.nl (2020). Letterlijke tekst persconferentie na ministerraad 20 maart 2020. Den Haag, 20 maart 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/03/20/letterlijke-tekst-persconferentie-na-ministerraad-20-maart-2020>.
- 31 Minister van IenW (2020, 21 maart). Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 21 maart 2020 tot wijziging van de Regeling tijdelijk verbod burgerluchtverkeer luchtruim Nederland in verband met het virus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt [ministeriële regeling]. URL: <zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-929001>.
- 32 Minister van IenW (2020, 23 maart). Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 23 maart 2020, nr. IENW/BSK-2020/56692, tot wijziging van de Regeling tijdelijk verbod burgerluchtverkeer luchtruim Nederland in verband met het virus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt [ministeriële regeling]. URL: <zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-18392.html>.
- 33 Minister van VWS (2020, 27 maart). Verlenging geldende vliegverboden in verband met het COVID-19-virus (24804-127). URL: <zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-24804-127.html>.

- 34 Tweedekamer.nl (2020). Verslag Debat over de actuele ontwikkelingen rondom het coronavirus. 1 april 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2020A01437.
- 35 SITUATIERAPPORT DCC VWS | Nieuw Coronavirus. 1 april 2020.
- 36 SITUATIERAPPORT DCC VWS | Nieuw Coronavirus. 3 april 2020.
- 37 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Tegengaan toerisme tijdens Pasen en de meivakantie; maatregelen voor vluchten uit New York. Den Haag, 3 april 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/04/03/brief-tegengaan-toerisme-tijdens-pasen-en-de-meivakantie-maatregelen-voor-vluchten-uit-new-york/brief-tegengaan-toerisme-tijdens-pasen-en-de-meivakantie-maatregelen-voor-vluchten-uit-new-york.pdf>.
- 38 Rijksoverheid (2020). Nieuwsbericht. Persconferentie minister-president Rutte en minister De Jonge vragen aandacht voor het volgen van de huidige maatregelen. Den Haag, 7 april 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/04/07/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afliep-van-crisisberaad-kabinet>.
- 39 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter veiligheidsregio. Betreft: Aanvullende aanwijzing COVID-19 maatregelen inkomende passagiers uit hoog-risicolanden. Den Haag, 16 april 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/brieven/2020/04/16/aanvullende-aanwijzing-covid-19-maatregelen-inkomende-passagiers-uit-hoog-risicolanden/16+april+20200416+aanvullende+aanwijzing+COVID-19+maatregelen+inkomende+passagiers+uit+hoog-risicolanden+incl+bijlagen.pdf>.
- 40 SITUATIERAPPORT DCC VWS | Nieuw Coronavirus. 20 april 2020.
- 41 Minister van IenW (2020, 23 april). Regeling van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, van 23 april 2020, nr. IENW/BSK-2020/78263, tot wijziging van de Regeling tijdelijk verbod burgerlijke luchtvaart luchtruim Bonaire, Sint Eustatius en Saba in verband met het virus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt [ministeriële regeling]. URL: <zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-24146.html>.
- 42 20200513 Verslag afstemmingsoverleg.
- 43 Minister van IenW en minister van VWS (2020, 14 mei). Verlening vliegverboden BES-eilanden [Kamerbrief]. URL: <zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-24804-131.html>.
- 44 Rijksoverheid (2020). Nederland verlengt de grenssluiting voor mensen van buiten Europa. Den Haag, 15 mei 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/05/15/nederland-verlengt-de-grenssluiting-voor-mensen-van-buiten-europa>.
- 45 Rijksoverheid (2020). Letterlijke tekst persconferentie minister-president Rutte en minister De Jonge na afliep van crisisberaad kabinet. Den Haag, 27 mei 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/05/27/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afliep-van-crisisberaad-kabinet>.
- 46 20200603 Verslag afstemmingsoverleg.
- 47 Rijksoverheid (2020). Letterlijke tekst persconferentie minister-president Rutte en minister De Jonge na afliep van crisisberaad kabinet. Den Haag, 3 juni 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/06/03/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afliep-van-crisisberaad-kabinet>.
- 48 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: COVID-19 – Update stand van zaken. Den Haag, 3 juni 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z10062&did=2020D21813.

Eindnoten (vervolg)

- 49 Tweedekamer.nl (2020). Debat over aanpak coronavirus. 4 juni 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2020A02421.
- 50 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter veiligheidsregio. Betreft: Aanpassing aanwijzing COVID-19. Den Haag, 12 juni 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/brieven/2020/06/12/aanpassing-aanwijzing-covid-19>.
- 51 Minister van IenW en minister van VWS (2020, 15 juni). Verlenging vliegverboden BES-eilanden (24804-133) [Kamerbrief]. URL: <zoek.officiëlebekeendmakingen.nl/kst-24804-133.html>.
- 52 SITUATIERAPPORT DCC VWS | Nieuw Coronavirus. 15 juni 2020.
- 53 Rijksoverheid (2020). Nederlanders kunnen weer op vakantie in 16 Europese landen. 15 juni 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/06/15/nederlanders-kunnen-weer-op-vakantie-in-16-europese-landen>.
- 54 Rijksoverheid (2020). Nederland verlengt de grenssluiting voor mensen van buiten Europa. 15 juni 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/06/15/nederland-verlengt-de-grenssluiting-voor-mensen-van-buiten-europa>.
- 55 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter veiligheidsregio. Betreft: Aanvullende aanwijzing COVID-19 en luchthavens. Den Haag, 19 juni 2020.
- 56 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: COVID-19 – Update stand van zaken. Den Haag, 24 juni 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z12142&did=2020D25988.
- 57 Redactie (26 juni 2020). Corendon: honderden boekingen naar Turkije. RTL Nieuws. URL: <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5168047/corendon-turkije-antalya-corona>.
- 58 Redactie (28 juli 2020). Corendon tot half augustus niet naar Turkije. De Telegraaf.nl. URL: <https://www.telegraaf.nl/financieel/634328270/corendon-tot-half-augustus-niet-naar-turkije>.
- 59 Rijksoverheid (2020). Nederland heft inreisverbod op voor selecte groep landen. 30 juni 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/06/30/nederland-heft-inreisverbod-op-voor-selecte-groep-landen>.
- 60 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan voorzitters veiligheidsregio's. Betreft: Aanwijzing luchtvaartmaatregelen. 30 juni 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/brieven/2020/06/30/aanwijzing-luchtvaartmaatregelen/aanwijzing-luchtvaartmaatregelen.pdf>.
- 61 Minister van IenW en minister van VWS (2020, 1 juli). Verlenging vliegverboden BES-eilanden (24804-136) [Kamerbrief]. URL: <zoek.officiëlebekeendmakingen.nl/kst-24804-136.html>.
- 62 Rijksoverheid (2020). Nederland stelt inreisverbod voor Servië en Montenegro weer in. 8 juli 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/07/08/nederland-stelt-inreisverbod-voor-servie-en-montenegro-weer-in>.
- 63 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Ontwikkelingen COVID-19. Kenmerk: 1725345-208401-PG. Den Haag, 22 juli 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/07/22/ontwikkelingen-covid-19>.
- 64 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Adviesaanvraag aan het Outbreak Management Team (OMT) over mondneuskapjes. Den Haag, 24 juli 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z14376&did=2020D30502.
- 65 Rijksoverheid (2020). Ik heb een langeafstandsrelatie met iemand uit een land waarvoor een inreisverbod door corona geldt. Mag mijn partner naar Nederland reizen? URL: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederland-inreizen/eu-inreisverbod/uitzondering-tijdelijke-regeling-langeafstandsgeliefden>.
- 66 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Ontwikkelingen COVID-19. Den Haag, 28 juli 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z14388&did=2020D30641.
- 67 Rijksoverheid (2020). Bericht van minister-president Rutte en minister De Jonge op Facebook. 28 juli 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/07/28/bericht-van-minister-president-rutte-en-minister-de-jonge-op-facebook-28-juli-2020>.
- 68 RIVM (2020). Brief aan de Directeur-Generaal van de Volksgezondheid. Betreft: Advies n.a.v. 73^e OMT COVID-19, deel 2. Bilthoven, 29 juli 2020. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/07/29/advies-nav-73e-omt-covid-19-deel-2>.
- 69 Minister van Infrastructuur en Waterstaat (2020, 31 juli). Verlenging vliegverboden BES-eilanden [Brief regering]. URL: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z14435&did=2020D30797.
- 70 Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020). Brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Betreft: Stappen rondom het advies tot thuisquarantaine voor reizigers die terugkeren uit landen of gebieden die een oranje reisadvies hebben vanwege de verspreiding van het coronavirus. Den Haag, 31 juli 2020. URL: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z14452&did=2020D30828.

Dit is een uitgave van
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Postadres
Postbus 20350 | 2500 EJ Den Haag
Telefoon 070 340 79 11
www.rijksoverheid.nl/vws

augustus 2023